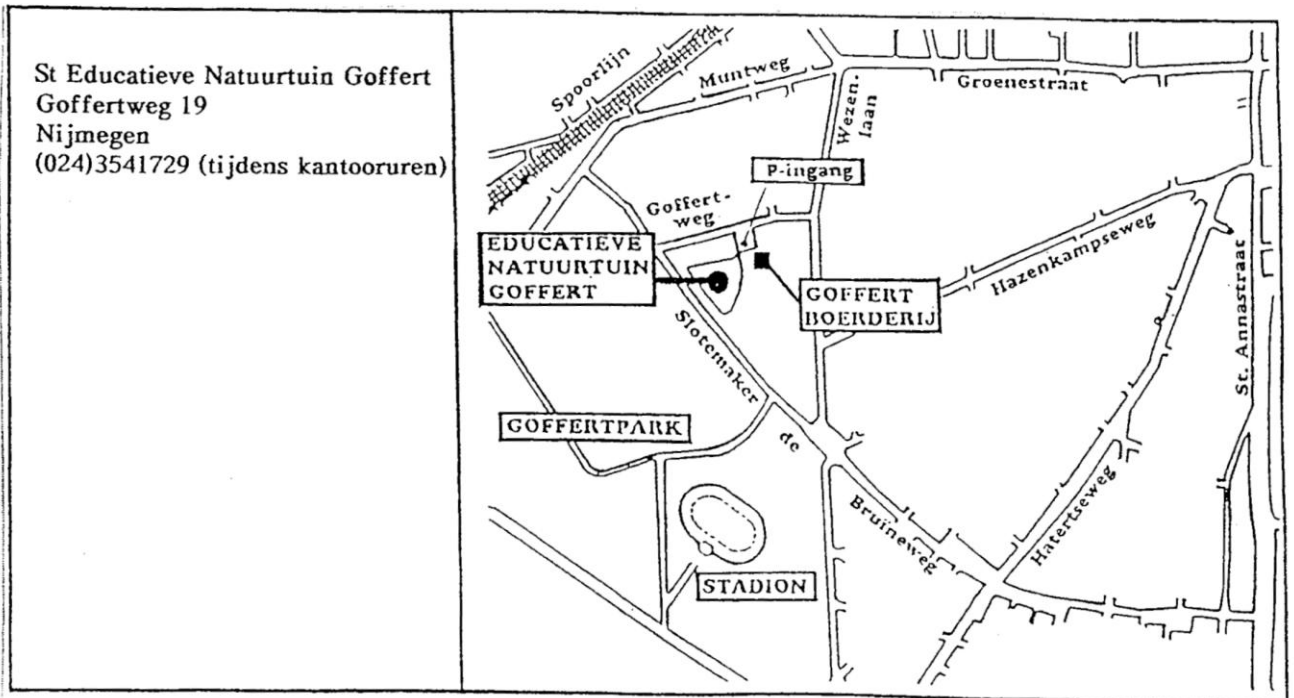

Hoe komen dieren de winter door?

Met de dieren uit het bos op zoek naar voedsel.

Colofon

Deze lesbrief is een uitgave van de Stichting Educatieve Natuurtuin Goffert te Nijmegen, 2001 3e oplage.

Post- en bezoekadres: Educatieve Natuurtuin Goffert
Goffertweg 19
6532 AA Nijmegen (zie plattegrond).

Tijdens kantooruren is de Natuurtuin bereikbaar op tel. 024-3541729.

e-mail : info@natuurtingoffert.nl

website: www.natuurtingoffert.nl

Tekst: Erik Meijs en Louis van der Heijden.

Hoe komen dieren de winter door?

Herfstactiviteit voor Speciaal Onderwijs

Geachte heer/mevrouw,

Deze herfstactiviteit is ontwikkeld voor het speciaal onderwijs. In de praktijk is gebleken dat ons oude herfstpad onvoldoende aansloot qua niveau en gevraagde leesvaardigheid .

De nieuwe activiteit zal meer bestaan uit doe- en spelactiviteiten en meer belevingsgericht zijn (lichamelijk en met de zintuigen bezig zijn). Het accent ligt minder op kennis en tijdens de activiteit zal nauwelijks een beroep worden gedaan op leesvaardigheid.

Deze lesbrief bestaat uit 3 onderdelen:

- A. Een voorbereidingsles
- B. De buitenactiviteit op de natuurtuin
- C. Een verwerkingsles

De kosten voor de natuurlessen worden voor de scholen binnen de gemeente Nijmegen gedragen door het Gemeentelijk Declaratiefonds.

Alle materialen voor het tuinbezoek zijn in de Natuurtuin aanwezig.

Wij hopen dat u en uw leerlingen een leuke en leerzame natuurervaring zullen opdoen in de natuurtuin.

Met vriendelijke groet,

Erik Meijs
Louis van der Heijden
Saskia Verschuren
educatief medewerkers

Educatieve Natuurtuin Goffert
Goffertweg 19
6532 AA Nijmegen
024-3541729
info@natuurtingoffert.nl
www.natuurtingoffert.nl

A. DE VOORBEREIDINGSLES.

Met deze voorbereidingsles verplaatsen kinderen zich in enkele wilde dieren (Merel, hamster, eekhoorn, mol) en onderzoeken wat ze eten, hoe ze een wintervoorraad aanleggen en hoe ze de winter doorkomen. Tevens raken de kinderen bekend met verschillende soorten vruchten en zaden uit de natuur.

De volgende onderwerpen komen aan bod:

- wat is herfst?
- wat eten dieren in het wild?
- hoe maken dieren een wintervoorraad?
- wat gebeurt er met voedsel dat vergeten wordt ?
(er komen jonge bomen of struiken uit)

B. HET NATUURPAD

Tijdens dit natuurpad gaan de kinderen zelf op zoek naar eetbare vruchten en zaden en leren ze wat de verschillende dieren eten.

Het zijn praktische opdrachten waarbij ze zich verplaatsen in bijv. een eekhoorn. Wat zou hij lekker vinden? Hoe zou hij dat verstoppen? Welke gevaren zijn er?

De opzet is als volgt:

De kinderen lopen onder begeleiding in groepjes door de tuin.

Er kan op verschillende plaatsen gestart worden.

De tijdsduur van het natuurpad is ongeveer 60 minuten.

Begeleiding:

Hoewel wij met vrijwilligers werken voor extra begeleiding, kunnen wij niet garanderen dat er voor ieder groepje kinderen een begeleider vanuit de natuurtuin aanwezig zal zijn. Er wordt van u verwacht dat u zelf een groepje van de klas mee begeleidt.

A. DE VOORBEREIDINGSLES.

U kunt naar eigen inzicht een keuze maken uit de volgende mogelijkheden:

1. VERHAAL OVER DE EEKHOORN

Knabbel de eekhoorn

Midden in het bos stond een hoge, oude dennenboom. Heel hoog in die boom woont Knabbel de eekhoorn.

Van takjes en bladeren had hij een flink nest gemaakt. Daar was het veilig en warm voor Knabbel. In het nest had hij ook mos, gras en veren gestopt. Ja.....Knabbel had een lekker zacht nestje gebouwd. En het was nog warm en droog ook!

Op een dag werd Knabbel al vroeg wakker. En hij had me toch een honger! Brrr.....wat was het ijzig koud. Het had vannacht gevroren. Gelukkig was de zon ook al op en scheen vrolijk tussen de bomen.

Knabbel rekte zich uit en rende een rondje door zijn boom om het warm te krijgen. "Wat fijn dat de zon vandaag schijnt", dacht Knabbel. "Want ik moet wat te eten gaan zoeken. Ik rammel van de honger! Misschien kan ik de eikels wel vinden, die ik in de herfst heb begraven."

Knabbel klom naar beneden. De grond onder de boom lag helemaal vol met dode bladeren. Met zijn neus vlak boven de grond ging hij op zoek. Waar heb ik die eikels ook al weer verstopt?

Hij rook, hij snoof en snuffelde. Toen begon hij te graven. Al snel had hij een eikel gevonden. Knabbel ging rechtop zitten. Hij klemde de eikel tussen zijn voorpootjes en beet met zijn scherpe tandjes de schil er af. "Hmmm.....dat smaakt lekker", dacht knabbel. Maar ik heb nog steeds honger. Ik lust nog wel wat!

Gelukkig woont Knabbel in een dennenboom Daar hangen dennenappels in. Die vindt hij heerlijk want daar zitten lekkere zaadjes in.

Roetsj.....met een paar flinke sprongen klom hij de boom in. Met zijn voorpootjes trok hij een dennenappel van een tak. De harde, buitenste schubben lustte hij niet. Die beet hij er snel af. Ja hoor, de zaadjes zaten er in. Mmmm....., smullen!

Met zijn buikje weer lekker gevuld kroop hij weer in zijn nest. Hij krulde zich lekker op, geeuwde een keer en viel lekker in slaap.

2. KLASSENGESPREEK OVER HERFSTVERSCHIJNSELEN

Houdt naar aanleiding van het verhaaltje een klassengesprek over de volgende kenmerken van herfst:

- dagen worden korter
- het wordt kouder
- soms is het weer heel guur
- bladeren verkleuren
- bomen worden kaal
- vruchten en zaden zijn rijp
- noem enkele zaden en vruchten die je kent/ die je zelf eet
- sommige dieren leggen een wintervoorraad aan
- weet je misschien wat een eekhoorn/ merel/ mol eet?
- sommige dieren beginnen een winterslaap

3. VRUCHTEN EN ZADEN DIE WE ZELF ETEN

Haal wat vruchten en zaden in de klas die we zelf vaak eten: druiven, tomaten, aardbeien, hazelnoten, walnoot, graan.

Kun je (net als een eekhoorn) met je tanden een hazelnoot kraken?

De pitjes in een druif of tomaat, zijn de zaden; daar komen dus nieuwe plantjes uit.

Je zou ook een hazelnoot en druivepitjes in een potje met grond kunnen doen; met wat geluk komen er plantjes uit!

4. EEN MUIS OF HAMSTER BEKIJKEN IN DE KLAS

Vraag aan de klas of één van hen thuis een muis of hamster heeft. Bekijk het diertje in de klas. Bekijk het voer dat het krijgt. Wat zit er allemaal in? Zitten er dingen bij die wij ook eten? Hoe verzamelt een hamster het voer? (wangzak) Hoe maakt hij een nestje? Welk materiaal gebruikt hij daarbij?

Ga met de klas naar buiten. Als jij een muis of hamster was; waar zou je dan eten zoeken? Houdt er rekening mee dat je voorzichtig moet zijn voor vijanden (poes, roofvogel) Maak groepjes en geef ze verzamelbakjes mee. Kijk binnen in de klas wat je allemaal gevonden hebt. U kunt ook groepjes maken: muis, merel, eekhoorn.

Gebruik de zoekkaart om op te zoeken hoe het heet en kleur de plaatjes.

5. HAMSTER-ESTAFETTE

Hamsters leggen een wintervoorraad aan van graan en zaden:

Het hele najaar zijn ze in de weer: ze proppen hun wangen vol met zaden en brengen die naar hun voorraadkamers onder de grond.

Als ze hun voorraad niet helemaal opkrijgen gaan er op die plek plantjes groeien.

Spel:

Probeer –zonder je handen te gebruiken-zoveel mogelijk maïs in je mond te stoppen. Ren naar een verzamelbakje en doe het erin; tik de volgende van je groepje aan. Aan het eind wegen we de inhoud en kijken we in welke groep de beste hamsters zitten.

Nodig: maïs, zonnepitten of graan (te koop bij de St. Annamolen)
bakjes en weegschaal

6 Kleurkaart Eekhoorn

C. VERWERKINGSSUGGESTIES

1. DIEREN EN HUN WINTERVOORRAAD

Nodig: verschillende soorten "zaden", bijv. eikels, beukenootjes, zonnepitten.
10 tot 20 van elke soort.

Kies een aantal kinderen en geef elk kind een (vast) aantal zaadjes van dezelfde soort.

Voordat ze naar huis gaan, verstoppen ze die ergens in de klas.

Eén kind gaat ze de volgende dag zoeken, één kind na twee dagen, na 5 dagen, na 7 dagen, na 14 dagen.

- Hoeveel van hun "wintervoorraden" kunnen deze "eekhoortjes" terug vinden?
- Hoeveel zijn ze er vergeten?

Laat ze de score bijhouden.

Conclusie: hoe meer tijd verstrijkt, hoe meer verstopt voedsel vergeten wordt.

2. VOGELS

Nodig: groen kleed (biljardlakenkleur) en verschillende gekleurde kralen ter grootte van een bes.

Kleuren: groen, geel, oranje, rood, wit, donkerblauw.

Een kind krijgt 5 seconden de tijd één voor één zoveel mogelijk zaden op te rapen. Dit kan een aantal keren door andere kinderen herhaald worden.

- Welke kleuren hebben ze in hun hand?
- Hoeveel van elke kleur hebben ze?
- Welke kleuren vallen het meeste/het minste op?

Conclusie: de lichte kleuren vallen het meest op en worden door de vogels het eerste opgegeten. En uit het harde zaadje dat ze niet kunnen verteren en dus weer uitpoepen, komt weer een nieuwe plant.

3. ONTHOUDEN WAT JE GEZIEN HEBT

Verzamel 10 verschillende vruchten en zaden.(u kunt dat zelf even voor de les doen)

Kijk met de hele klas 1 minuut goed wat er ligt. Dan gaat de theedoek er overheen. Er komt een kind langs en pakt een zaad weg (uzelf of 1 van de kinderen, de rest ogen dicht!)

Als we weer kijken, weet je dan wat er verdwenen is ?

Niets zeggen , maar ga op zoek naar wat er verdwenen is.

Hebben we 't allemaal gevonden ? en... klopt 't ?